

ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧ

ಗುರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ಪಂ. ರಾಜೀವ್ ತಾರಾನಾಥ ಅವರದು ಎಂದಿಗೂ ಖಚಿತ ನಿಲುವು. ದಿಟ್ಟ ಗುರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಕೆ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಬಹಳ ಮುಕ್ತವಾದುದು ಮತ್ತು ಕಷ್ಟಕರವಾದುದು. ಶಿಷ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ಕಾರ್ಮಿಕ ಉತ್ತಮ ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಬೆವರು ಸುರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಶಕ್ತಿ, ಶ್ರಮ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಂಗೀತವೂ. ನಮ್ಮ ಪರಿಶ್ರಮ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಯಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಗೀತ ವ್ಯವಸಾಯ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ನಡುವೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಆಗ ಗುರು ಕಲಿಸುವ ವಿದ್ಯೆ ಶಿಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಗುರು ತಂದೆ ತಾಯಿ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ. ನಮ್ಮ ದೇವರು ಮತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಆತನೇ. ಇಂಥ ನಿಕಟ ಭಾವ ಬರದೇ ಇದ್ದರೆ ಸಂಗೀತ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಬದುಕಿರುವುದು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಇರುವುದು ಆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಂಗೀತ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನ ಆಶೀರ್ವಾದದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾವತ್ತೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಮ್ಮೆ ರಾಜೀವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಮುಂದೆ ಸರೋದ್ ನುಡಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಆಗ ತಂತಿ ಮೀಟುವ ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಕ್ಲಿಪ್ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆ ನುಡಿಸಿದ್ದರು. ರಾಗಾಲಾಪ ಮಾಡಿ ಸ್ವರ ವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡಿ ಇಡೀ ರಾಗವನ್ನು ನುಡಿಸಿ ಮುಗಿಸುವಾಗ ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅವರ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಕ್ಲಿಪ್ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಇವರ ಗುರುಗಳು ಕೂಡ ನೊಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಸಂಗೀತದ ಬಗ್ಗೆ, ನುಡಿಸಾಣಿಕೆ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ತಲ್ಲೀನತೆ, ತನ್ಮಯತೆ ಇದ್ದ ಬೇರೊಬ್ಬ ಕಲಾವಿದರು ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ರಾಜೀವ ತಾರಾನಾಥರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ರಾಯಚೂರಿನ ತುಂಗಭದ್ರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ. 1932ರ ಅ. 17ರಂದು. ತಂದೆ ತಾರಾನಾಥ್, ತಾಯಿ ಸುಮತಿಬಾಯಿ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಉರ್ದು, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಕಲಿತವರು. ಮುಂದೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಯೊಂದಿದ್ದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಗರಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ.

‘ಮನೆ’ಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ತಂತಿವಾದ್ಯ

‘ಸಂಗೀತ ಕಲಿಕೆ, ವಾದ್ಯಗಳ ನುಡಿಸಾಣಿಕೆ ಎಂಬುದು ಸಮುದ್ರ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ; ಎಷ್ಟು ಕಲಿತರೂ ಕೊನೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ನಾನು 1955ರಿಂದ (26ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ) ಕಲಿಯಲು ಶುರು ಮಾಡಿದ್ದು, ಇವತ್ತಿನವರೆಗೂ ನನಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಕಲಿತು ಆಯಿತು ಅನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ’ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅವರೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೇ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾ—

‘ನನಗೆ ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಡಿಮೆ. ನುಡಿಸುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟು, ನಂತರದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನಾವೇ ಕಲಿತು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದಿನಕ್ಕೆ 12 ಗಂಟೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ದಿನಕ್ಕೆ 2-3 ಗಂಟೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ...’ ಎಂದಿದ್ದರು.

‘ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವಾಗ ಸ್ವರ ಶುದ್ಧಿ, ಟೋನಲ್ ಶುದ್ಧಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಈ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನಾವೇ ಹುಡುಕಬೇಕು, ಆಗ ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿ ಸುಲಭ. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ 12-13 ವರ್ಷ ಆದ ಮೇಲೆ ಸರೋದ್ ಕಲಿಯಲು ಶುರು ಮಾಡಬಹುದು. ಸಂಗೀತ ಜ್ಞಾನ ಇದ್ದರೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಾನು 26 ವರ್ಷ ಆದ ಮೇಲೆ ಸರೋದ್ ಕಲಿಯಲು ಶುರು ಮಾಡಿದೆ. ಕಲಿಯಲಾರಂಭಿಸಿ ಆರು ವರ್ಷ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಕೈಗೆ ಹಿಡಿತ ಬಂತು. ಸರೋದ್ ನುಡಿಸಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆ, ಸರೋದ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ಜೋಗುಳ ಹಾಡುವ ಹಾಗೆಯೂ ನಾದ ತರಬಹುದು; ಪ್ರೇಯಸಿಯ ಪಿಸುಮಾತು ಕೂಡ ನುಡಿಸಬಹುದು, ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು’ ಎಂದೂ

ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಗೌರವ

- ಬಸವಶ್ರೀ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, 2021
- ಎಸ್‌ವಿ. ನಾರಾಯಣರಾವ್ ಸ್ಮಾರಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, 2020
- ಪದ್ಮಶ್ರೀ 2019
- ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ನಾಡೋಜ ಗೌರವ 2018
- ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾನ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ 2018
- ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ 1999-2000
- ಸಂಗೀತ ರತ್ನ ಮೈಸೂರು ಟಿ. ಚೌಡಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿ 1998
- ಬೆಂಗಳೂರು ಗಾಯನ ಸಮಾಜದಿಂದ ಸಂಗೀತ ಕಲಾರತ್ನ

ಅವರು ವಿವರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವಾದ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಪಾರವಾದ ಒಲವಿತ್ತು ಎಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಮಗ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು...’

‘ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪಂ. ರಾಜೀವ ತಾರಾನಾಥ್ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರೀತಿ, ಅಭಿಮಾನ, ಮಮತೆ. ನನ್ನನ್ನು ಮಗ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರು ಹಲವಾರು ಜುಗಲಬಂದಿ ಕಛೇರಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಿಂದ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ಸರೋದ್ ಕಲಾವಿದರು. ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕಲಿತವರು’ ಎಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಖ್ಯಾತ ಪಿಟೀಲು ವಾದಕ ವಿದ್ವಾನ್ ಮೈಸೂರು ಮಂಜುನಾಥ್.

ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಹಿರಿಯರಾದರೂ ನಾವು ಬಹಳ ಒಡನಾಡಿದ್ದೇವೆ, ಗುರು ಅಲಿ ಅಕ್ಬರ್ ಖಾನ್ ಹಾಗೂ ಪಂ. ರವಿಶಂಕರ್ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ಸಂಗೀತಗಾರರು ಎಂಬುದನ್ನು ಅನೇಕ ಸಲ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅನ್ಯಪೂರ್ಣಾದೇವಿ ಅವರ ಬಳಿಯೂ ಸಂಗೀತ ಕಲಿತಿದ್ದ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು.

‘ಸ್ವಭಾವತಃ ತುಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ, ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವ ಮನುಷ್ಯ. ನಿಷ್ಕರವಾದಿ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟವರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಗೀತ ತಲುಪಬೇಕು, ಎಲ್ಲರೂ ಆಸ್ವಾದಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಇದ್ದವರು. ಸಂಗೀತದ ಮೂಲಕವೇ ಸಾವಿರಾರು ಜನರನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದವರು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು. ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಜುಗಲಬಂದಿ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದ್ದೇವೆ. ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ಉತ್ತರಾದಿ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಕಾಮನ್ ಆಗಿರುವ ಜನಪ್ರಿಯ ರಾಗಗಳಾದ ಕಿರವಾಣಿ, ಯಮನ್, ಚಾರುಕೇಶಿ, ವಾಚಸ್ಪತಿ ಸರಸ್ವತಿ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಕಛೇರಿ ಮಾಡುವಾಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಕ್ ತಗೊಂಡು ‘ಇವನನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗ, ಎಷ್ಟು ಸ್ವೀಡಾಗಿ ನುಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನಂತೆ ನುಡಿಸಲು ನಂಗೆ ಎಲ್ಲಾಗುತ್ತೆ ಅಂತ ಎಲ್ಲ ಹೇಳ್ತಾ ಇದ್ದು’ ಎಂದು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮೈಸೂರು ಮಂಜುನಾಥ್.

ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ...

ಸಿನಿಮಾ ಸಂಗೀತ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲೂ ಕೈಚಳಕ ತೋರಿಸಿದ್ದರು ಪಂ.ರಾಜೀವ ತಾರಾನಾಥ್, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ, ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುರೂಪ, ಶೃಂಗಾರ ಮಾಸ, ಪೇಪರ್ ಬೋಟ್, ಮಲೆಯಾಳಂನ ಕಾಂಚನ ಸೀತಾ ಮತ್ತು ಕಟಪ್ ಮುಂತಾದ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಿದ್ದರು.